

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญอยู่ 3 ประการ หนึ่ง เพื่อที่จะนำเสนอและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นในการประเมินค่าของงานบ้านที่ได้จากแบบสอบถามจากสตรีที่เป็นผู้ใช้แรงงานที่อยู่ในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกสตรีกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอ สตรีกลุ่มข้าราชการหรือรัฐวิสาหกิจ และสตรีกลุ่มบริษัทเอกชน สตรี 3 กลุ่ม ๆ ละ 100 ตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 300 ตัวอย่าง สอง เพื่อหาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการใช้เวลาในการทำงานบ้านของสตรีในแต่ละกลุ่มว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร โดยใช้วิธีการทางเศรษฐมิติ ตาม เพื่อที่จะประเมินค่าของงานบ้านในสตรีทั้งสามกลุ่มคือ สตรีกลุ่มข้าราชการหรือรัฐวิสาหกิจ กลุ่มบริษัทเอกชน และสตรีกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอ โดยใช้วิธีประเมินค่าแบบการใช้ค่าเสียโอกาส และวิธีประเมินค่าแบบการหาค่าทดแทนโดยนำวิธีการทั้งสองมาเปรียบเทียบกันในสตรีแต่ละกลุ่ม

ผลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ในสตรีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดโดยเฉลี่ยแล้วจะมีอายุประมาณ 33.70 ปี สำหรับในกลุ่มสตรีที่มีอายุสูงที่สุดก็คือ สตรีกลุ่มข้าราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ซึ่งมีอายุเฉลี่ย 40 ปี รองลงมาคือสตรีกลุ่มบริษัทเอกชน (32.92 ปี) ส่วนสตรีกลุ่มที่มีอายุน้อยที่สุดคือ กลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอ (28.26 ปี)

ในด้านของระดับการศึกษาพบว่าโดยส่วนใหญ่แล้วในจำนวนสตรีทั้งหมดจะมีผู้ที่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาระดับของการศึกษาในแต่ละกลุ่มสตรีพบว่าสตรีที่มีระดับการศึกษาต่ำที่สุดคือ สตรีกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอ ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา และมีมัธยมต้น ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงลักษณะงานกับระดับของการศึกษาจะพบว่า ในอุตสาหกรรมสิ่งทอนั้นเป็นที่ทราบกันดีว่าลักษณะของงานที่ไม่จำเป็นต้องใช้ระดับและวุฒิการศึกษาเป็นปัจจัยที่จะใช้ในการทำงาน อีกทั้งงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอมิได้มีลักษณะอาศัยความชำนาญและความอดทนที่ต้องทำงานในลักษณะซ้ำซากจำเจกับเครื่องจักรที่เดินเครื่องตลอดเวลาเป็นส่วนใหญ่ แรงงานสตรีในกลุ่มนี้จึงเป็นผู้มีระดับการศึกษาไม่สูงนัก ผิดจากลักษณะของงานในสตรีกลุ่มข้าราชการหรือรัฐวิสาหกิจ และสตรีกลุ่มบริษัทเอกชน ซึ่งต้องใช้ความรู้และวุฒิการศึกษามาเป็นปัจจัยหลักที่จะเป็นข้อกำหนดลักษณะตำแหน่งและหน้าที่การทำงานในสายอาชีพของตน

สำหรับในเรื่องของรายได้ สตรีกลุ่มที่มีรายได้สูงที่สุดคือสตรีกลุ่มบริษัทเอกชน มีรายได้เฉลี่ยประมาณวันละ 701.06 บาท รองลงมาคือ สตรีกลุ่มข้าราชการหรือรัฐวิสาหกิจ มีรายได้เฉลี่ยประมาณวันละ 560.94 บาท ส่วนสตรีกลุ่มที่มีรายได้ต่ำที่สุดคือ สตรีกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอ มีรายได้เฉลี่ย 196.13 บาทต่อวัน

ในส่วนของเวลาในการทำงานนอกบ้าน จากการศึกษาพบว่าสตรีทั้งหมดใช้เวลาในการทำงานนอกบ้านประมาณวันละ 7.39 ชั่วโมง กลุ่มสตรีที่ใช้เวลาในการทำงานนอกบ้านสูงที่สุดคือ สตรีกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอ ซึ่งทำงานเฉลี่ยวันละ 7.94 ชั่วโมง รองลงมาคือสตรีกลุ่มบริษัทเอกชนทำงานเฉลี่ยวันละ 7.87 ชั่วโมง ส่วนสตรีกลุ่มที่ใช้เวลาทำงานนอกบ้านต่ำสุดคือ สตรีกลุ่มข้าราชการหรือรัฐวิสาหกิจทำงานเฉลี่ยวันละ 6.36 ชั่วโมง สำหรับในเรื่องของการทำงานล่วงเวลา เป็นที่น่าสังเกตว่าสตรีกลุ่มที่ทำงานล่วงเวลาส่วนใหญ่เป็นสตรีกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอ ทั้งนี้ น่าจะมาจากเรื่องความพอเพียงของรายได้ ซึ่งในสตรีกลุ่มนี้มีรายได้ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับการใช้จ่ายในการยังชีพพื้นฐานของตนเองและครอบครัวในภาวะสังคมปัจจุบัน จึงน่าจะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้สตรีส่วนใหญ่ในกลุ่มนี้ต้องทำงานล่วงเวลาเพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้ ในส่วนที่เพิ่มจากการทำงานปกติ

ส่วนเวลาในการทำงานบ้าน จากการศึกษาพบว่าสตรีทั้งหมดใช้เวลาในการทำงานบ้านโดยเฉลี่ยวันละ 5.93 ชั่วโมง สตรีกลุ่มที่ใช้เวลาในการทำงานบ้านสูงที่สุดก็คือ สตรีกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอ ใช้เวลาในการทำงานบ้านเฉลี่ยวันละ 6.52 ชั่วโมง รองลงมาคือสตรีกลุ่มข้าราชการหรือรัฐวิสาหกิจใช้เวลาในการทำงานบ้านเฉลี่ยวันละ 6.07 ชั่วโมง ส่วนสตรีกลุ่มที่ใช้เวลาในการทำงานบ้านต่ำที่สุดคือ กลุ่มบริษัทเอกชน โดยใช้เวลาทำงานบ้านเฉลี่ยวันละ 5.19 ชั่วโมง เป็นที่น่าสังเกตว่าสตรีกลุ่มที่ใช้เวลาในการทำงานบ้านสูงที่สุดจะเป็นกลุ่มสตรีที่มีบุตรซึ่งมีอายุน้อยหรือมีเด็กก่อนวัยเรียนเป็นจำนวนมาก ซึ่งจากการสำรวจในแต่ละกิจกรรมที่เกี่ยวกับงานบ้านก็พบว่า ในบรรคงานบ้านทั้งหมดงานที่เกี่ยวกับการดูแลบุตรจะเป็นงานที่สตรีใช้เวลามากที่สุด และผลจากการศึกษานี้ก็ได้ข้อสรุปสอดคล้องกับงานวิจัยของ Walker & Sanik¹, Gronav² และ Suthilux³ ที่พบว่ามีปัจจัยที่เป็นตัวแปรสำคัญในการควบคุมเวลาที่ใช้ในการทำงานบ้านของสตรีคือ จำนวนบุตร และโดยเฉพาะการมีบุตรที่ยังมีอายุน้อยอยู่

¹ Walker and Sanik, M.M, Uppsala, Mimeography.

² Reben Grona, Journal of Political Economy, pp. 201-220.

³ Suthilux Sa-Ngarmangkang, Allocation of Time of Married Women: A case Study of Bangkok University Teacher.

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเองได้ตั้งข้อสังเกตเอาไว้คือ การที่สตรีในกลุ่มข้าราชการหรือรัฐวิสาหกิจ และสตรีกลุ่มบริษัทเอกชน ใช้เวลาในการทำงานบ้านต่ำกว่าสตรีกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอ สาเหตุอาจเนื่องมาจากการมีเครื่องมือ/อุปกรณ์ช่วยในการทำงานบ้าน (เช่น เครื่องซักผ้า เครื่องดูดฝุ่น เป็นต้น) รวมทั้งมีผู้ช่วยในการทำงานบ้านที่อาจเป็นญาติหรือคนรับใช้ช่วยงานบ้าน จากข้อมูลที่สามารถได้พบว่า สตรีสองกลุ่มแรก ส่วนใหญ่มีเครื่องมือ/อุปกรณ์หรือเครื่องอำนวยความสะดวก และมีผู้ช่วยในการทำงานบ้าน ต่างกับสตรีกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอ ซึ่งยังคงต้องทำงานบ้านเองเกือบทั้งหมดทุกกิจกรรม นอกจากนี้ผู้วิจัยเองยังมีความเห็นว่า ระยะเวลาของการสมรสที่น่าที่จะเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นตัวกำหนดเวลาในการทำงานบ้าน กล่าวคือ ยิ่งสตรีมีระยะเวลาสมรสที่สูงขึ้น บุตรจะมีอายุสูงขึ้นตาม และบุตรอาจมีส่วนช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ในการทำงานบ้านของสตรีก็เป็นได้

จากข้อมูลที่สามารถได้เมื่อเปรียบเทียบเวลาในการทำงานนอกบ้านกับการทำงานในบ้านของสตรีทั้งสามกลุ่ม จะพบว่าเวลาที่ใช้ในการทำงานบ้านจะแตกต่างและต่ำกว่าเวลาที่สตรีใช้ในการทำงานนอกบ้านไม่เกิน 2 ชั่วโมงในสตรีแต่ละกลุ่มและในสตรีทั้งหมด ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าแม้ในปัจจุบันภรรยาจะได้เข้าร่วมแรงงานภายนอกครอบครัว หรือช่วยหารายได้เลี้ยงครอบครัวร่วมกับสามีมากขึ้น แต่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องงานบ้านกลับมิได้ลดลงเท่าใด ความรับผิดชอบส่วนใหญ่ในงานบ้านยังต้องตกเป็นหน้าที่ของภรรยาอยู่เช่นเดิม ไม่ว่าจะภรรยาจะออกไปทำงานนอกบ้านหรือไม่ก็ตาม สำหรับในเรื่องของทัศนคติที่ได้จากการสำรวจพบว่าโดยส่วนใหญ่สตรีมีทัศนคติที่คาดหวังต้องการให้สามีหรือลูกมีส่วนช่วยในการทำงานบ้าน

สำหรับการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เวลาในการทำงานบ้านนั้น ผลการศึกษาโดยใช้วิธีการทางเศรษฐมิติพบว่า ในสตรีที่เป็นตัวอย่างทั้งหมด ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เวลาในการทำงานบ้าน ได้แก่ รายได้ของสามี จำนวนบุตรในครอบครัว การมีบุตรก่อนวัยเรียน และการมีคนช่วยในการทำงานบ้าน แต่เมื่อพิจารณาแยกในแต่ละกลุ่มของสตรีพบว่า ในสตรีกลุ่มข้าราชการหรือรัฐวิสาหกิจ และสตรีกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอ ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เวลาในการทำงานบ้านของสตรีสองกลุ่มนี้ได้แก่ จำนวนบุตรในครอบครัว การมีบุตรก่อนวัยเรียน และการมีคนช่วยในการทำงานบ้าน ส่วนสตรีกลุ่มบริษัทเอกชนพบว่าปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการใช้เวลาในการทำงานบ้านของสตรีกลุ่มนี้คือรายได้ของสตรีเอง จำนวนบุตร การมีบุตรก่อนวัยเรียน และการมีคนช่วยในการทำงานบ้าน

ผลที่ได้จากการศึกษา เมื่อพิจารณาสตรีในแต่ละกลุ่มเห็นได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เวลาในการทำงานบ้านของสตรีจะแตกต่างกันเฉพาะในเรื่องของปัจจัยทางด้านรายได้ของสตรี โดยปัจจัยทางด้านรายได้ของสตรีมีผลกระทบต่อการใช้เวลาในการทำงานบ้านเฉพาะในกลุ่มของสตรีกลุ่มบริษัทเอกชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในสตรีกลุ่มนี้มีรายได้เฉลี่ยที่สูงที่สุดเมื่อเทียบกับสตรีกลุ่มต่าง ๆ ดังนั้นสตรีในกลุ่มนี้อาจเลือกที่จะใช้เวลาในการทำงานนอกบ้านมากกว่าในการทำงานบ้าน⁴ หรืออาจจ้างคนอื่นมาทำงานบ้านแทนก็เป็นได้

อย่างไรก็ตาม ผลที่ได้จากการศึกษาอาจสรุปได้อย่างชัดเจนว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้เวลาในการทำงานบ้านของสตรีที่เหมือน ๆ กันก็คือ จำนวนบุตรในครอบครัว การมีบุตรก่อนวัยเรียน ซึ่งทั้งสองปัจจัยนี้ได้สอดคล้องกับงานศึกษาของ Walker & Sanik⁵, Gronau⁶ รวมทั้งงานของ Suthilux⁷ ทั้งนี้ เมื่อสตรีมีจำนวนบุตรเพิ่มขึ้นหรือมีบุตรก่อนวัยเรียนจะทำให้สตรีต้องใช้เวลาในการทำงานบ้านเพิ่มขึ้น นอกจากนี้สองปัจจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้เพิ่มปัจจัยที่คิดว่าน่าจะมีผลต่อการใช้เวลาในการทำงานบ้านในที่นี้คือ การมีคนช่วยทำงานบ้าน ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตเอาไว้ว่า งานวิจัยชิ้นนี้มีจุดแตกต่างระหว่างงานวิจัยของประเทศแถบตะวันตกกับงานวิจัยที่ทำโดยผู้วิจัยซึ่งพื้นฐานทางสังคมแถบเอเชีย และตะวันตกแตกต่างกันในเรื่องทางสังคมเครือญาติ สังคมแบบข้าทาสบริวาร ซึ่งมักพบในสังคมแถบเอเชีย ซึ่งในที่นี้การมีคนช่วยทำงานบ้านอาจเป็นญาติหรือคนรับใช้ก็เป็นได้ ซึ่งน่าจะมีผลกระทบต่อการใช้เวลาในการทำงานของสตรี ซึ่งผลการศึกษาที่ได้ออกมาเป็นไปตามที่คาดการณ์เอาไว้คือ การมีคนช่วยในการทำงานบ้านจะทำให้สตรีใช้เวลาในการทำงานบ้านลดลง

สำหรับในเรื่องของวิธีการประเมินค่างานบ้าน ซึ่งนิยมใช้กันมี 2 วิธีคือ วิธีการหาค่าเสียโอกาส และวิธีการหาค่าทดแทนนั้น ในงานวิจัยชิ้นนี้ได้ทดลองใช้วิธีดังกล่าวมาประเมินค่าของงานบ้านในสตรีที่เป็นตัวอย่างทั้งหมด และในสตรีแต่ละกลุ่มเพื่อนำมาเปรียบเทียบกัน ผลที่ได้จากการศึกษาในสตรีทั้งหมดโดยใช้วิธีการประเมินแบบใช้ค่าเสียโอกาส สตรีใช้เวลาทำงานบ้านในหนึ่งวันมีค่าทั้งสิ้น

⁴ ดูเพิ่มเติมใน G.S. Becker. "A theory of the Allocation of Time". *Economic Journal* 75 (1965), pp.493-517

⁵ Walker and Sanik, M.M, Uppsala, Mimeography.

⁶ Reben Grona, *Journal of Political Economy*, pp. 201-220

⁷ Suthilux Sa-Ngarmangkang, *Allocation of Time of Married Women : A case study of Bangkok University Teacher.*

ประมาณ 390 บาท และขณะที่ใช้วิธีหาค่าทดแทนจะมีค่าเท่ากับ 161.86 บาท เมื่อนำค่าทั้งสองวิธีมาเปรียบเทียบกันพบว่า การประเมินค่าของงานบ้านโดยใช้วิธีหาค่าเสียโอกาสจะมีค่าสูงกว่าการประเมินค่างานบ้านโดยวิธีการหาค่าทดแทนประมาณร้อยละ 58.50 อย่างไรก็ตาม เมื่อนำค่าที่ประเมินได้โดยสองวิธีนำมาเปรียบเทียบกับค่าของงานนอกบ้านที่สตรีทำพบว่า ค่าของงานที่สตรีทำนอกบ้านในหนึ่งวันจะมีค่าสูงกว่าค่าของงานบ้านที่ประเมินได้โดยวิธีการหาค่าเสียโอกาสประมาณร้อยละ 19.76 และสูงกว่าการประเมินค่างานบ้านโดยวิธีการหาค่าทดแทนถึงร้อยละ 66.69

ในการประเมินค่างานบ้านของสตรีเมื่อพิจารณาสตรีในกลุ่มข้าราชการหรือรัฐวิสาหกิจในหนึ่งวัน โดยใช้วิธีการหาค่าเสียโอกาสประเมินค่าได้ 457.75 บาท ขณะที่การประเมินโดยใช้วิธีหาค่าทดแทนได้ 142.86 บาท เมื่อนำค่าทั้งสองมาเปรียบเทียบกันพบว่า การประเมินค่าโดยใช้วิธีการหาค่าเสียโอกาสจะประเมินได้สูงกว่าวิธีการประเมินแบบหาค่าทดแทนประมาณร้อยละ 68.79 และเมื่อนำค่าทั้งสองมาเปรียบเทียบกับค่าของงานที่สตรีทำนอกบ้านพบว่า ค่าของงานที่สตรีทำนอกบ้านจะมีค่าสูงกว่าการประเมินค่างานบ้านโดยวิธีการหาค่าเสียโอกาสร้อยละ 18.39 และสูงกว่าการประเมินค่างานบ้านโดยวิธีหาค่าทดแทนร้อยละ 74.54

ส่วนในสตรีกลุ่มบริษัทเอกชน การประเมินค่างานบ้านในหนึ่งวัน โดยใช้วิธีการหาค่าเสียโอกาสประเมินได้ 540.23 บาท และการประเมินโดยใช้วิธีหาค่าทดแทนได้ 170.38 บาท เมื่อนำค่าทั้งสองมาเปรียบเทียบกันพบว่า การประเมินค่างานบ้านโดยใช้วิธีการหาค่าเสียโอกาสจะสูงกว่าการประเมินค่างานบ้านโดยใช้วิธีหาค่าทดแทนประมาณร้อยละ 68.79 อย่างไรก็ตาม เมื่อนำค่าดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับค่าของงานนอกบ้านที่สตรีในกลุ่มนี้ทำ พบว่า ค่าของงานนอกบ้านจะมีค่าสูงกว่าค่างานบ้านที่ประเมินได้โดยวิธีการหาค่าเสียโอกาส กับวิธีการหาค่าทดแทนประมาณร้อยละ 22.87 และร้อยละ 75.69 ตามลำดับ

สำหรับสตรีในกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอ การประเมินค่างานบ้านในหนึ่งวันโดยใช้วิธีการหาค่าเสียโอกาสมีค่าเท่ากับ 161.04 บาท ขณะที่การประเมินค่างานบ้านโดยใช้วิธีการหาค่าทดแทนจะมีค่าเท่ากับ 180.02 บาท ดังนั้น ค่าของงานบ้านที่ประเมินได้จากวิธีหาค่าทดแทนจะสูงกว่าค่างานบ้านที่ประเมินได้โดยวิธีการหาค่าเสียโอกาสประมาณร้อยละ 10.54 และเมื่อนำค่าดังกล่าวเปรียบเทียบกับค่าของการทำงานนอกบ้านของสตรีในกลุ่มนี้พบว่า วิธีการประเมินค่างานบ้านทั้งสองวิธีนี้มีค่าต่ำกว่าค่าของการทำงานนอกบ้านประมาณร้อยละ 17.89 และร้อยละ 8.21 โดยใช้วิธีการหาค่าเสียโอกาสและวิธีการหาค่าทดแทนตามลำดับ

ผลที่ได้จากการศึกษาวิธีการหาค่าของงานบ้านโดยวิธีการหาค่าเสียโอกาสและวิธีหาค่าทดแทน ในสตรีกุ่มต่าง ๆ ที่ได้ทำการศึกษามานั้น เห็นได้ค่อนข้างชัดเจนว่าค่าที่ประเมินออกมาได้โดยวิธีทั้งสองวิธี ค่าที่ได้ค่อนข้างแตกต่างกันอยู่มาก ทั้งนี้เนื่องจากการประเมินค่าโดยวิธีการหาค่าเสียโอกาสนั้น เป็นการประเมินจากค่าเสียโอกาสจากรายได้ในอาชีพที่สตรียอมสละมาเพื่อทำงานบ้านมาเป็นค่าประเมิน ซึ่งก็เท่ากับว่ายิ่งสตรีมีรายได้จากการทำงานนอกบ้านสูงเท่าไร ค่าเสียโอกาสที่ใช้แทนค่าของงานบ้านก็ยิ่งสูงขึ้นตามไปด้วย อย่างไรก็ตามงานวิจัยที่ได้ศึกษาวิจัยของต่างประเทศส่วนใหญ่ได้มีการเก็บและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชากรของผู้ที่มีอาชีพเป็นแม่บ้านแต่เพียงอย่างเดียวหรือผู้ที่ลาออกจากงานที่ตนเองเคยทำเพื่อมาเป็นแม่บ้าน การประเมินค่าของงานบ้านโดยใช้ค่าค่าเสียโอกาสจึงสามารถทำได้ค่อนข้างสะดวก ซึ่งผิดกับประเทศไทยที่ยังไม่มีการเก็บข้อมูลประเภทนี้ แต่สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ คงได้กล่าวไว้ตั้งแต่ต้นแล้วว่าจุดประสงค์ของงานวิจัยคือต้องการศึกษาทดลองประเมินค่าของงานบ้านโดยใช้วิธีการทั้งสองวิธีนี้ ดังนั้นเพื่อให้ง่ายต่อการใช้ข้อมูลสำหรับการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้เก็บและรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่ยังไม่ได้ออกจากงานเพื่อมาเป็นแม่บ้านแต่เพียงอย่างเดียว ดังนั้นผลที่ประเมินค่างานบ้านออกมามีวิธีหาค่าเสียโอกาสจึงไม่ค่อยสอดคล้องกับความเป็นจริงในเชิงทฤษฎีเท่าไรนัก สำหรับการประเมินค่างานบ้านด้วยวิธีการหาค่าทดแทนโดยใช้ค่าทดแทนในแต่ละกิจกรรมงานบ้าน ค่าที่ใช้ในการประเมินมักจะค่อนข้างคงที่ เนื่องจากใช้ค่าเฉลี่ยที่หาได้จากอาชีพในตลาดจากการเก็บและรวบรวมข้อมูลมาเป็นค่าทดแทน ดังนั้นสำหรับผู้วิจัยเองแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าการประเมินค่างานบ้านด้วยวิธีการหาค่าทดแทนน่าจะถูกต้องและแม่นยำกว่า ถึงอย่างไรก็ตาม ในเชิงทฤษฎีนั้นในปัจจุบันยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ว่าควรจะใช้วิธีใดในสองวิธีนี้ที่เป็นวิธีที่ดีที่สุดและถูกต้องมากที่สุดมาประเมินค่าของงานบ้าน และแม้ว่าจะยังเป็นข้อถกเถียงกันอยู่ การประเมินค่าของงานบ้านให้ออกมาในรูปแบบของมูลค่าหรือเงินตราที่สามารถมีหน่วยวัดได้เช่นเดียวกับงานทั่ว ๆ ไปในสังคม อย่างน้อยที่สุดก็อาจที่จะทำให้คนในสังคมเปลี่ยนทัศนคติและมุมมองและวิธีคิดใหม่ที่ว่า งานบ้านเป็นงานที่ง่าย ๆ ไม่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ทำไปวัน ๆ เป็นงานสบาย ๆ (โดยเฉพาะสำหรับผู้มีอาชีพเป็นแม่บ้านมักถูกมองว่าไม่ได้เป็นผู้มีงานทำ เป็นเพียงผู้มีแต่ใช้จ่ายผลผลิตจากสังคมแต่เพียงอย่างเดียว ไม่ได้สร้างผลผลิตให้สังคม) โดยให้หันกลับมาคิดและให้คุณค่าและให้ความสำคัญแก่งานบ้านบ้างไม่มากก็น้อย

ข้อเสนอแนะ

1) ในภาวะเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันมีส่วนทำให้เกิดการคืนชนเพื่อปากท้องมากขึ้นสตรีจึงต้องออกมามีส่วนช่วยเหลือทางเศรษฐกิจสำหรับครอบครัวตนเอง ด้วยการออกมาทำงานนอกบ้าน ขณะเดียวกันก็ต้องรับผิดชอบงานบ้านเช่นเดิม สภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าสตรีในปัจจุบันต้องแบกรับภาระการทำงานเพิ่มขึ้น (ทั้งในและนอกบ้าน) สภาพเช่นนี้อาจสร้างภาวะกดดันให้แก่สตรี โดยภาวะกดดันดังกล่าวอาจมีผลบั่นทอนต่อสุขภาพของสตรี ซึ่งต้องทำงานตราครุฑและหนักหน่อเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งบั่นทอนต่อสุขภาพจิตเช่นในเรื่องของความเครียดที่เกิดขึ้นจากการทำงานทั้งในและนอกบ้าน โดยภาวะดังกล่าวอาจนำไปสู่ปัญหาความไม่เข้าใจกันระหว่างคู่สมรส ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาของการแตกแยกภายในครอบครัว เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยจะต้องเสริมสร้างทัศนคติในสังคมเสียใหม่เกี่ยวกับงานบ้านที่ว่าเป็นงานของสตรีเพียงฝ่ายเดียว มาเป็นสามีและลูก ๆ ก็สามารช่วยแบ่งเบาโดยช่วยทำงานบ้านได้เช่นกัน และงานบ้านควรเป็นงานที่เป็นภาระรับผิดชอบร่วมกันระหว่างสามีและภรรยา ทั้งนี้การรับผิดชอบเกี่ยวกับงานบ้านร่วมกันโดยสามีคอยช่วยเหลือภรรยาในการทำงานบ้านเท่าที่ตนเองจะช่วยให้ได้ สิ่งที่มาข่มทำให้บรรยากาศแห่งความเอื้ออาทรเห็นอกเห็นใจกันมีมากขึ้น และอาจนำไปสู่การลดปัญหาต่าง ๆ ภายในครอบครัวได้อีกด้วย

2) ควรมีการขยายคำจำกัดความของคำว่า "ผู้มีส่วนร่วมสร้างผลผลิตเพิ่มให้แก่สังคม" ให้ครอบคลุมถึงสตรีที่ทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้าง โดยเฉพาะผู้ที่มีอาชีพเป็นแม่บ้าน และรวบรวมงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่สตรีทำโดยไม่ได้รับค่าจ้างนี้ โดยเฉพาะงานบ้านเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสถิติทางเศรษฐกิจของประเทศด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อส่งเสริม พัฒนา ยกระดับสถานภาพและบทบาทที่สำคัญของสตรี โดยให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของงานที่สตรีทำภายในบ้าน ว่าเป็นงานที่มีคุณค่าเช่นเดียวกับงานหรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม

3) จากการศึกษาพบว่าภาระหรือกิจกรรมงานบ้านที่สำคัญและสตรีใช้เวลามากที่สุดก็คืองานเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร โดยเฉพาะบุตรที่ยังมีอายุน้อย อย่างไรก็ตาม ในภาวะปัจจุบันที่สตรีต้องออกมาทำงานนอกบ้าน ไม่ว่าจะเนื่องจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจหรือเหตุผลประการอันใดก็ตาม เพื่อลดภาระในกิจกรรมงานบ้านในส่วนนี้ ได้มีผู้เสนอแนะวิธีการเลี้ยงดูบุตรและการทำงานบ้านของสตรีที่ประกอบอาชีพนอกบ้าน เพื่อให้สตรีสามารถจัดเวลาทำงานให้สอดคล้องกับบทบาทความรับผิดชอบในครอบครัวเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปได้คือ ควรมีการพัฒนาการให้บริการด้านต่างๆ เพื่อลดภาระของสตรีในการดูแลบุตร และทำงานบ้านโดยรัฐควรยอมรับว่าการดูแลบุตรเล็ก ๆ ของพ่อ

แม่ที่ทำงานนอกบ้าน ควรเป็นหน้าที่ของชุมชนโดยการกระตุ้นให้ชุมชนเปิดศูนย์รับเลี้ยงเด็กในวัยก่อนเข้าเรียนในเวลากลางวันทั้งในภาครัฐบาลและภาคเอกชนให้มากขึ้น เพื่อลดภาระการดูแลบุตรของสตรีที่ทำงานนอกบ้าน⁵

4) เพื่อลดภาระการทำงานบ้านควรส่งเสริมให้สตรีเปลี่ยนค่านิยมใหม่ด้วยการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น เครื่องซักผ้า เครื่องดูดฝุ่น เครื่องล้างจาน เข้ามาช่วยในการทำงานบ้าน รวมทั้งให้ย้ายงานบ้านบางอย่างออกนอกบ้าน เช่น เรื่องของการทำอาหาร โดยให้สถานชุมชนเป็นผู้รับทำแทน แต่วิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวสตรีผู้มีรายได้น้อยไม่สามารถปฏิบัติได้ ดังนั้น วิธีที่มีประโยชน์ต่อทุกคนก็คือ การลดชั่วโมงการทำงานนอกบ้านในแต่ละวัน ทั้งนี้จะต้องมีชั่วโมงที่ทำงานต่อสัปดาห์รวมแล้วเท่าเดิม ซึ่งหมายถึงการยืดหยุ่นเวลาทำงานนอกบ้านได้โดยอนุญาตให้สามีหรือภรรยาทำงานได้ เพื่อให้สามีและภรรยามีส่วนร่วมในการดูแลบุตรและทำงานบ้านซึ่งก็เท่ากับเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระงานบ้านของสตรี

5) จากผลวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติของสตรีพบว่า โดยส่วนใหญ่มีความคาดหวังให้สามีและลูกๆ เข้าช่วยในงานบ้าน อีกทั้งในภาวะปัจจุบันบทบาทของสามีและภรรยามีแนวโน้มเข้าสู่ความเสมอภาคระหว่างเพศมีมากขึ้น การแบ่งแยกบทบาทระหว่างเพศจึงมีน้อยลง นอกจากนี้ในสภาพสังคมปัจจุบันการจะหาผู้อื่นมาช่วยแบ่งเบาภาระงานในครอบครัวทำได้ยากขึ้น อีกทั้งหนุ่มสาวก็นิยมแยกครอบครัวมาอยู่ต่างหาก ดังนั้นจึงน่าจะมีการเตรียมความพร้อมของผู้ชายให้เหมาะสมกับบทบาทของสามีในครอบครัวยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวซึ่งวิธีที่อาจทำได้มีดังนี้

- สำหรับในระดับครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูบุตรบิดามารดาควรตั้งสอนให้บุตรชายและบุตรสาวได้รับผิดชอบงานต่าง ๆ ภายในครอบครัว ซึ่งก็คืองานบ้าน โดยเพื่อเป็นการปูพื้นฐานแนวความคิดของความเสมอภาคทางเพศให้แก่บุตร และบิดามารดาควรปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างแก่บุตรด้วย

- การจัดหลักสูตรการเรียนการสอน ควรส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้สำนึกถึงความเสมอภาคกันทางบทบาทของชายและหญิงในสังคม และโดยเฉพาะความเสมอภาคทางบทบาทของสามีภรรยาในยุคปัจจุบัน โดยจัดให้มีหลักสูตรการเรียนการสอนแก่นักเรียนในระดับอนุบาลจนถึงอุดมศึกษา กล่าวคือควรสอดแทรกไปในทุก ๆ ระดับ นอกจากนั้นแล้วในระบบการศึกษานอกโรงเรียนในรูปแบบต่าง ๆ ก็ควรสอดแทรกไปด้วย กล่าวคือ ควรส่งเสริมให้ต่อเนื่องนั่นเอง เช่น ควรมีวิชาที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคทางเพศในชั้นมัธยม อุดมศึกษา เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนนักศึกษาชายและหญิงได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ภายในครอบครัวมากขึ้น

⁵ Seadag Report Seminar on "Women Wage Earners in Thailand" Pattaya, April 1975, pp. 18-20.

• นโยบายของรัฐ รัฐบาลควรส่งเสริม สนับสนุนให้สามีที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้รับความรู้ความเข้าใจ การอบรมในเรื่องการจัดการภายในครอบครัว การช่วยทำงานบ้าน และสิ่งเหล่านี้ก็จะช่วยแบ่งเบาภาระของภรรยาได้อย่างดี โดยควรให้พนักงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้ตระหนักถึงความสำคัญในการจัดการภายในครอบครัวอย่างเสมอภาคกันระหว่างสามีกับภรรยาให้มากขึ้น และมีการใช้สื่อมวลชนในการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจให้มากขึ้นด้วย

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป

1) การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงวิธีการประเมินค่าของงานบ้านด้วย วิธีการทั้งสองคือ วิธีหาค่าเสียโอกาส และวิธีหาค่าทดแทน ซึ่งศึกษาเฉพาะในสตรีกลุ่มข้าราชการหรือรัฐวิสาหกิจ สตรีกลุ่มอาชีพที่ทำงานในบริษัทเอกชน และผู้ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสตรีในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น ดังนั้น เพื่อให้ผลการศึกษาเรื่องวิธีการวัดมูลค่างานบ้าน โดยวิธีการทั้งสองให้ครอบคลุมสตรีทั้งหมดในประเทศไทย การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาสตรีในระดับมหภาคคือ ศึกษาและประเมินค่าของงานบ้านในสตรีทั่วประเทศ

2) การศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้เวลาในการทำงานบ้านของสตรีครั้งนี้ไม่ได้แยกพิจารณาตามช่วงอายุของสตรีโดยแบ่งออกเป็นช่วงอายุ ซึ่งแน่นอนแต่ละช่วงอายุของสตรีจะมีผลต่อภาระและใช้เวลาในการทำงานบ้านของสตรี ดังนั้นการศึกษาครั้งต่อไป ควรแยกพิจารณาสตรีออกเป็นช่วงอายุต่าง ๆ เพื่อจะทำให้เห็นได้ชัดเจนว่า มีปัจจัยใดที่มีผลต่อการใช้เวลาในการทำงานบ้านของสตรีในช่วงอายุนั้น ๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย